

TÜRKİYE

Mayıs 2001 itibariyle başlıca gelişmeler: Türkiye, mayın yasaklama anlaşmasına katılımın onaylanmasının son aşamasındadır.

Mart 2002'de Türkiye, mayınlama faaliyetini durdurma kararını süresiz sürdürdü ve 2001 yılı sonu itibariyle değişik sınır bölgelerinde bulunan 10638 adet mayını imha ettiğini rapor etti. Bulgaristan ile kullanılmayan ve anti personel mayınların ortak sınır alanları içinde temizlenmesi ile ilgili anlaşma, 1 Mayıs 2002 tarihinde yürürlüğe girdi.

Hükümet, PKK'yı antipersonel mayınları kullanmaya devam etmesi nedeniyle suçladı.

PKK bu suçlamaları reddetmiş ve antipersonel mayın yasağını desteklediğini ifade etmiştir.

Türkiye İnsan Hakları Derneği'ne göre kara mayınları ve UXO, 2001 yılında 16 kişinin ölümüne ve 33 kişinin yaralanmasına sebep olmuştur.

Mayın Yasaklama Politikası

Türkiye Cumhuriyeti'nin mayın yasaklama anlaşmasında imzası yoktur.

6 Nisan 2001 tarihinde katılım sürecine başlayacağını ve Yunanistan ile birlikte aynı zamanda taraf ülke olacağını duyurdu.¹ 15 Mart 2002'de Dış İşleri Bakanlığı tarafından yayınlanan bildiri "Dikkatli bir çalışma sonucu Türkiye Ottawa anlaşmasına katılmaya karar vermiştir... Türkiye anlaşmaya katılım prosedürünün sonuçlanması için Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunma aşamasına gelmiştir" ifadesi yer almıştır.² 9 Mayıs 2002'de Parlamento'da ki Dış İşleri Komisyonu anlaşmanın imzalanmasını onayladı.³

Türkiye Eylül 2001'de Managua, Nikaragua'da yapılan Mayın Yasaklama Anlaşmasına Taraf Devletlerin katıldığı 3. toplantısında gözlemci olarak yer aldı.⁴ Büyükelçi Ergun Pelit, "Bir kez daha bu konferansta hükümetimin Ottawa Anlaşmasına katılım kararını duyurmak benim için bir şereftir. Mutabakatın Türk diline tercümesini tamamladık ve çok kısa bir sürede imzalanması için T.B.M.M'ye sunmayı umut ediyoruz" şeklinde konuştu.⁵

Türkiye, AB lehine, Belçika tarafından yapılan, henüz anlaşmanın üyesi olmayan ülkeler diye anılan bildiri ile bir erteleme olmaksızın hakları sınırlı üyeliği kabul etti.

29 Ekim 2001'de Türkiye, Birleşmiş Milletler Genel Meclisinin mayın yasaklama anlaşmasının doğrudan uygulanması ve evrenselleştirilmesi yasa tasarısı isteği lehine 56/24M oy verdi.

Türkiye Ocak ve Mayıs 2002 oturumlarında içinde bulunduğu mayın yasaklama anlaşması Daimi Komite toplantılarına katılmaya devam etmektedir.⁶

Mayıs 2002'de yapılan Daimi Komite toplantısında delegasyon, Katılım Yasasının Dışişleri Komitesi tarafından onaylandığını bildirdi ve "çok kısa bir süre içinde Türkiye Anlaşmaya katılma durumuna gelmeyi ve Konvansiyonda henüz yer almayan komşuları için iyi bir model oluşturmayı umut ediyor...Başlangıçtan itibaren Türkiye kararlı bir şekilde Konvansiyonun ölçütlerini uygulamaktadır" bildiriminde bulundu.⁷ Türkiye'nin Konvansiyonel Silahlar anlaşmasında imzası bulunmaktadır. Nisan 2002'de Türkiye, Haziran 2000'de verdiği güvenceyi CCW'yi ve onun 2.protokol değişikliğini imzalayarak tasdik etmiştir.⁸ Türkiye, Aralık 2001'de yapılan 2.CCW Gözden Geçirme toplantısına katılmamıştır.

NGO

Ulusal mayın yasaklama kampanyası, Mayısız Türkiye, İsviçre'nin sağladığı finansal destek ile ilk Türkçe kitapçığını ve 8 dakikalık bir videoyu Ağustos 2001'de yayımladı.⁹ Dökümanlar, medya ve politikacılara gönderildi ve birçok basın raporunda yer aldı.

Kullanım

Landmine Monitör Türk Silahlı Kuvvetlerinin ve PKK güçlerinin antipersonel mayınları kullanmış olduğunu rapor etmiştir.¹⁰ Türkiye, hükümet güçlerinin Aralık 1997/Ocak 1998'den itibaren Türkiye'ye ait bölgelerde antipersonel mayın yerleştirmedeği bildirisinde bulunmuştur.¹¹

29 Ocak 2002'de Türkiye Olağan Üstü Hal Bölge Valiliği PKK'nın Irak sınırında son 6 aydan beri mayın kullanımını arttırdığını ve Silahlı Kuvvetlerden 5 kişinin ölümü, 32 kişinin yaralanmasıyla sonuçlanan, 88 olayın meydana geldiğini deklare etti.¹²

Bu raporda sonra, PKK antipersonel mayın kullanım iddialarını reddetmiştir.¹³ 22 Ocak 2002'de bu suçlamaların bir kaç gün öncesinde, PKK Başkanlık Konseyi, antipersonel mayınları yasaklamaya hazır olduklarını Cenevre'ye gönderdikleri bir mektupla deklare etti.¹⁴

Kurul "Yurt çapında yapılan çalışma, 2002 yılından itibaren mayın kullanımında ve mayın ile alakalı olayların meydana gelmesinde bir azalma olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte,

daha önceden kullanılan ortaya çıkarılmayan mayınlar büyük bir tehdit ve tehlike oluşturmaya devam etmektedir” açıklamasında bulundu. Kurul PKK mayınlarının güvenlik güçlerini hedef aldığını, aynı zamanda sivil halkın moralini bozmayı ve cesaretini kırmayı planladığını ve bu mayınların tarlalara, patikalara, yollara, köprülere ve su yataklarına yerleştirildiğini belirtti.” Sivil halk bu imha edici faaliyetlere bağlı olarak önemli insan ve ekonomik kayıplara tahammül etmektedir.” Hükümete göre, 1 Ocak 1993 ve 1 Mart 2002 tarihleri arasında kara mayınına bağlı 1669 olay (Bu mayınların bazıları yolcu taşıyan araçların çarpması sonucu infilak etmişlerdir.) kaydedilmiştir.¹⁵

Önceden Fransa, Almanya, İngiltere ve Türkiye tarafından yasa dışı ilan edildikten sonra 2 Mayıs 2002 de PKK, Avrupa Birliği tarafından terörist bir grup olarak tanımlandı.¹⁶ 2001’de İHD ve TİHV, aylık raporlarında karamayınları zaiyatları ile ilgili verileri de yayınlamaya başladı. Temmuz 2001’de İHD, diğer NGO’larla birlikte Hakkari’ye bir askerin yaralandığı mayın kazasının ardından bir delegasyonu Türk askerleri ile birlikte insan haklarına uygunsuzlukları iddialarını incelemek amacıyla gönderdi. Mayın yerleştirdiklerinden dolayı bölge köylüleri güvenlik güçleri tarafından suçlandı.

Bu, hükümet ve insan hakları savunucuları tarafından önemli bir sorun haline geldi ve medyada rapor edildi.¹⁷

Üretim, Transfer ve Stok miktarı

Ocak 1996’da antipersonel mayınların üretimi ve aynı zamanda satış ve transferi ulusal moratoryum ile durduruldu.¹⁸ 15 Mart 2002’de Dış İşleri Bakanlığı “Antipersonel kara mayınlarının ihracat ve transferi ulusal moratoryumu Ocak 2002’de sona ermiştir. Türkiye bir kez daha antipersonel kara mayınları ihracatı ve transferi üzerine olan moratoryumu süresiz olarak uzatma kararı almıştır, bu karar Türkiye’nin Ottawa Konvansiyonuna bağlı bir ülke olma yolunda samimi bir ifadesidir” bildirisinde bulundu.¹⁹ Türkiye’nin antipersonel stok miktarı ve kompozisyonu açığa çıkmamıştır, ama bu stok miktarının önemli derecede büyük olduğuna inanılıyor.

Landmine Monitör önceden Birleşik Devletlerin(USA) Türkiye’de 1100 adet Hava Kuvvetleri GATOR antipersonel mayın stoğu olduğunu rapor etmiştir.²⁰

Kara mayınları problemi

Türkiye’de kara mayınları problemi üzerine hiçbir inceleme yapılmamış olması ile birlikte mayın Türkiye’nin etkili bölgeleri; Azerbaycan, Bulgaristan, Ermenistan, Irak, Suriye ile olan sınırlarında ve Güneydoğu bölgelerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Mayıs 2002’de Daimi Komite toplantılarında Türk delegasyonu “Türkiye’de yaklaşık 900 bin adet yerleştirilmiş mayın bulunmaktadır.. Mayınlı bölgeler uzun yıllar önce yasal olmayan sınır geçişlerini önlemek amacıyla oluşturulmuştur ve hepsi sivilleri korumak amacıyla işaretlenmiş ve tellerle çevrilmiştir” bildiriminde bulundu.²¹

Haziran 2002’de Türk daimi temsilciliği Cenevre’de Birleşmiş Milletlere “Türkiye’de 1956/1959 seneleri arasında yasal olmayan sınır geçişlerini önlemek amacıyla yerleştirilmiş yaklaşık 935 bin kara mayını bulunmaktadır ve hepsi sivilleri korumak amacıyla işaretlenmiş ve duvarlarla çevrilmiştir” açıklamasında bulundu.²²

Mayın olaylarının meydana geldiği bölgeler gösteriyor ki sınır alanlarına ek olarak sınırlardan uzak Güneydoğu bölgelerinde de mayınlar bulunmaktadır.

Bu mayınlı bölgelerin alan genişliğinin bilinmemesi bu tür alanların ne derece işaretlendiğinin ve korunduğunun göstergesidir.

Mayın temizleme

Taraf ülkelerin 3.toplantısında Türk delegasyonu “8 bin mayını temizlemiş bulunuyoruz ve sürekli olarak mayınları temizlemeye devam edeceğiz... ‘Mayınlama ve koordinasyon merkezleri’ tesis ettik ve ‘Mayın Ekipleri’ aynı zamanda ‘mayın tarama ve temizleme grupları kurduk...mayın alanları ‘işaretleme’ çalışmaları halen sürmektedir.” ifadesinde bulunmuştur.²³

Mayıs 2002’de yapılan Daimi Komite toplantısında Türkiye “Antipersonel mayınların sınırlardan temizlenmesindeki kararlılığın bir kanıtı olarak, Türkiye 1998 yılında geniş bir temizleme faaliyeti başlatmıştır...2001 yılı sonu itibari ile 9851 mayın temizlenmiştir...Benzer mayın temizleme çalışmalarına tüm gücümüz ile devam etmekteyiz” duyurusunda bulunmuştur.²⁴ Haziran 2002’de Türkiye, 2001 yılı sonu itibariyle 10638 mayının değişik sınır bölgelerinden temizlediğini ve imha ettiğini rapor etmiştir.²⁵

30-31 Ocak 2002'de Başbakan Bülent Ecevit in Bulgaristan ziyareti sırasında kara mayınları temizleme protokolü imzalandı ve ortak sınır bölgelerindeki antipersonel mayınların temizlenmesi üzerine imzalanan 1999 anlaşması karşılıklı değiştirildi. Anlaşma 1 Mayıs 2002 de yürürlüğe girdi.²⁶

Bulgaristan kendisine ait sınırların mayınsız olduğunu açıkladı. Nisan 2001'de Türkiye çok yakın bir zaman içinde kendisine ait sınırlarda temizlemenin başlayacağını ifade etti fakat bununla ilgili başka bir bilgi sağlanamadı.²⁷

Buna benzer bir mayın temizleme anlaşması Gürcistan ile imzalandı. Bu anlaşma, 21 Haziran 2002'de Dış İşleri Bakanlığı Komisyonu tarafından desteklendi ve T.B.M.M'ye onay için sunuldu. Anlaşma onay için mecliste beklemektedir.²⁸

Azerbaycan ile başka bir anlaşma 2000 yılından beri görüşülmektedir.²⁹

Türkiye aynı zamanda Suriye ile olan sınırları boyunca mevcut mayınları temizleme kararı almıştır. Bu projenin tamamlanması ile birlikte mayınlardan arındırılan bölgeler zaman içerisinde tarım alanlarına dönüştürülecektir.³⁰

Şubat 2002'de OHAL Bölge Valisi Gökhan Aydın "Bu proje için çalışmalar çok yakın bir zaman içerisinde başlayacaktır" dedi. 1956 yılında 877 km.lik Suriye sınırı boyunca kaçakçılığı önlemek amacıyla oluşturulan mayın alanı 300-700 m genişliğinde, 3.5 milyon dönümlük bir alan olarak tanımlanmaktadır. İfade edilen alan Kıbrıs adasının 2 katı büyüklüğündedir. Bu tasarı hakkında yerel işadamları hevesli olarak görülmüştür. Bu alanın sivillere kullanımı için geri dönmesi, 20 bin aileye kendilerini destekleme ve yerel işsizliği düşürme imkanı sağlayacaktır.³¹

Bir başka medya raporunda, mayınsızlaşma planı için "2 ülke bir zamanlar sıkıntılı olan dostluğun gelişmesi" ifadesi kullanılmıştır. Ordu temizlemenin ilk safhası için 12 milyon Dolar talepte bulundu. Tüm operasyonun 36 milyon Dolar tutacağı ve 5 yılda tamamlanacağı beklenmektedir.³² 2000 yılı ortalarında başlayacağı rapor edilen temizliğin Şırnak, Hakkari, Diyarbakır, Siirt, Mardin, Bingöl, Van ve Tunceli'nin Güneydoğu bölgelerinde yer almadığı görülüyor.³³

Mayın hareketine finansman ve destek

Türkiye Bosna ve Hersek de yapılan mayın temizleme operasyonuna 50 bin Dolar, 2001 deki Arnavutluk mayın faaliyeti yürütmeye ilişkin 9 bin Dolar katkıda bulundu.

Türk Kuvvetleri askeri görevlilerin bir parçası olarak Bosna ve Hersek'de denge gücü ile Kosova'da KFOR ile mayın temizleme hareketlerinde bulunmuştur.³⁴

Karamayını/UXOkayıpları

2001 de, Türkiye İnsan Hakları Derneği'ne göre 5'i çocuk 16 kişi öldü. 10'u çocuk 33 kişi yaralandı.³⁵ US Dış İşleri bakanlığı 2001'de kara mayın patlamalarında çoğu çocuk ve askeri personel olmak üzere Güneydoğu'da 15 kişinin hayatını kaybettiğini ve birçok kişinin sakatlandığını raporlamıştır.³⁶

Türkiye daimi kurul vasıtası ile Cenevre'de Birleşmiş Milletler'e PKK tarafından yerleştirilen mayınların 1 Ocak 1993 ve 1 Mart 2002 tarihleri arasında 289 sivil, 299 güvenlik personelini öldürdüğünü ve 792 sivil ile 1524 güvenlik personelini yaraladığını bildirdi.³⁷

Türkiye İnsan Hakları Derneği mayın zayıatları raporlarını toplamaya devam etmekte ve aylık bildirimler yayınlamaktadır. Nisan 2002'de kara mayın patlamalarında 3 sivilin hayatını kaybettiğini 5 kişinin de yaralandığını raporladı.³⁸

19 Temmuz 2002'de Afganistan'da Kabil Havaalanı mayın temizlemeleri sırasında uluslararası güvenlik kuvvetleri ile görev alan bir Türk askerinin yaralandığını rapor etti.³⁹

Hayatta kalanlara yardım

Türkiye'de, mayından kurtulanlara önce her şehirde bulunan devlet hastanelerinde müdahale edilir. Durumu ciddi yaralılar merkez devlet hastanelerine veya ödeyecek durumları var ise özel hastanelere nakledilir.

Ülkenin batısında bulunan şehirlerin organ kesimi işlemini gerçekleştirecek olanakları mevcuttur, fakat mayınlardan etkilenen Güneydoğu'da olanaklara sahip sadece Diyarbakır'da bulunan Dicle Üniversitesi Hastanesi bulunmaktadır.

Yeni bir protez ve rehabilitasyon merkezi 28 Haziran 2001 tarihinde Dicle Üniversitesinde Amerika Birleşik Devletleri hekimlerinin yardımı ile açılmıştır.⁴⁰ Merkez 2001 tarihinde 43 adet ücretsiz protez sağlamıştır.⁴¹ Merkezde protezlerin dizaynı ve üretimi için elektronik bir sistem

kurulmuştur. Bu sistem her 22 dakikada bir adet protez üretebilecek kapasiteye sahiptir. Üç başka üniversite, bu yeni sisteme bağlanabilecek ve protezleri Türkiye'nin tümüne sağlayacak imkanlara kavuşacaktır.⁴² Mayından kurtulan askeri personel İstanbul'daki Gülhane Askeri Tıp akademisinde tedavi görmektedir.

KAYNAKLAR

1. Dış İşleri Bakanlığı tarafından yapılan müşterek bildirin detayları için, bakınız Landmine Monitor Raporu 2001, sf.909]
2. "Basın Yayını"(başlıksız).Dış İşleri Bakanlığı, Ankara, 15 Mart 2002.
3. "Türk Delegatesi Prezantasyonu" Devamlı Komite Toplantısı, Geneva, 30 Mayıs 2002
4. Büyükelçi Ergun Pelit ve Ihsan Çalışkan
5. "Türkiye'nin Ottawa Konvansiyonuna Katılımı üzerine Büyükelçi Ergun Pelit'in ifadesi" Üye Ülkeler 3.Toplantısı, Managua,Nikaragua, 18-21 Eylül 2001.
6. Türkiye'yi temsilen Murat Salim Esenli, avukat(danışman),Daimi Görev-Birleşmiş Milletler,Cenevre, Yarbay Melin Kesap, Genel Kurmay ve Salith Korkutan,Genel Planlama ve Siyaset Direktörü, Silahsızlanma Bölümü,Savunma Bakanı
7. "Türk Delegatesi Prezantasyonu" Devamlı Komite Toplantısı, Geneva, 30 Mayıs 2002 8 Uğur Doğan'dan Landmine Monitor'e Email,Daimi Temsilci Vekili, Daimi Görev-Birleşmiş Milletler,Cenevre, 12 Nisan 2002.
- 8.
9. "Mayınsız Bir Türkiye Kampanyası" adlı kitapçık.
10. Bakınız Landmine Monitor Raporu 2001,sf.911.]
11. Bakınız Landmine Monitor Raporu 2000,sf.848-850.]
12. "PKK Mayın Döşüyor", Hürriyet, 29 Ocak 2002; Anadolu Ajansı , 28 Ocak 2002. Güneydoğuda Kürt Halkın ağırlıklı olarak yaşadıkları dört il Olağanüstü Hal Bölgesi ilan edildi.
13. "Basın Yayını", Halkın Savunma Gücü (PKK'nın silahlı Kolu),30 Ocak 2002.
14. Rıza Altun'dan Elisabeth Reusse-Decrey'e mektup, PKK Başkanlık konsey üyesi,Cenevre Çağrısı, 28 Ocak 2002.
15. Uğur Doğan'dan Landmine Monitor'e Email, Daimi Temsilci Vekili, Daimi Görev-Birleşmiş Milletler,Cenevre, 12 Nisan 2002.
16. 2 Mayıs 2000 Konsey Kararı,(ref 2002/334/EC),Avrupa Komisyon Resmi Dergisi, L 116/33, 3 Mayıs 2002; "Türkiye Avrupa'nın PKK'yı Terörist Listesine Koyma Kararını Sevindirici Buluyor" Kathimerini,Yunan günlük gazetesi(İngilizce), 2 Mayıs 2002.
17. "THIV Temmuz - Ağustos 2001 Ayı Raporu" (Türk İnsan Hakları Derneği Raporu Temmuz-Ağustos 2001) , www.thiv.com.tr.
18. Bakınız Landmine Monitor Reporu 2001, sf. 911.3 Yıllık İhracat Moratoryumu 17 Ocak 1996 da deklere edildi ve Ocak 1999 da üç yıl daha uzatıldı.
19. "BasınYayını", Dış İşleri Bakanlığı, Ankara, 15 Mart 2002, "Türkiye İhracat Ulusal Moratoryumunu Uzatıyor, Antipersonel mayınların Transferi" Ankara AA, 15 Mart 2002.
20. Bakınız Landmine Monitör Raporu 2000, sf.848.
21. "Türk Delegatesi Prezantasyonu" Devamlı Komite Toplantısı, Geneva, 30 Mayıs 2002.Tüm mayınlı bölgelerin işaretli ve çevrili olduğu açık değil.Eylül 2001 de yapılan Üye Ülkelerin 3.toplantısında mayınlı bölgelerin işaretlenmesi ve çevrilmesi çalışmalarının devam ettiği ifade edilmiştir.
22. Murat S. Esenli'den Landmine Monitore Email, 26 Haziran 2002
23. "Türkiye'nin Ottawa Konvansiyonuna Katılımı üzerine Büyükelçi Ergun Pelit'in ifadesi" Üye Ülkeler 3.Toplantısı, Managua, Nikaragua, 18-21 Eylül 2001.
24. "Türk Delegatesi Prezantasyonu" Devamlı Komite Toplantısı, Geneva,30 Mayıs 2002.
25. Murat S. Esenli'den Landmine Monitore Email,27 Haziran 2002.
26. Basın Konferansı,www.basbakanlik.gov.tr/basbakanbasin/index.htm, 31 Ocak 2002
27. Erdogan İscan'dan Elisabeth Reusse-Decrey'e Mektup,23 Nisan 2001 de alındı.
28. "Türkiye'nin Ottawa Konvansiyonuna Katılımı üzerine Büyükelçi Ergun Pelit'in ifadesi" Üye Ülkeler 3.Toplantısı, Managua, Nikaragua, 18-21 Eylül 2001; Murat S. Esenli'den Landmine Monitore Email,26 Haziran 2002
29. Murat S. Esenli'den Landmine Monitore Email,26 Haziran 2002
30. "Türk Delegatesi Prezantasyonu" Devamlı Komite Toplantısı, Geneva, 30 Mayıs 2002.Bu karar Landmine Monitor Raporunda 2001, sf. 913 yayınlanmıştır.
31. "İşadamları Mayınlardan Temizlenmiş Sınırlardan Gelecek Getiriyi Görüyor" Ankara Anadolu Ajansı,12 Şubat 2002.
32. Jonny Dymond "Türkiye Suriye Sınırında Mayınları Temizliyor" BBC, 26 Şubat 2002, news.bbc.co.uk/hi/english/world/europe/newsid.
33. "Mayınlar S.O.S. veriyor" , Yenişafak , 17 Nisan 2000.
34. "Türk Delegatesi Prezantasyonu" Devamlı Komite Toplantısı,Cenevre,30 Mayıs 2002.
35. "TIHV, 2001 İnsan Hakları Değerlendirmesi" , 15 Şubat 2002, www.tihv.org.tr/eindex.html.
36. Birleşik Devletler Eyalet Departmanı "2001 İnsan Hakları Uygulamaları Ülke Raporu-Türkiye"Bölüm 1A, 1D, Mart 2002.
37. Uğur Doğan'dan(Bakan Danışmanı) Landmine Monitore Email,12 Nisan 2002.
38. "Türkiye İnsan Hakları Vakfı 2001 Ayı Raporu" , www.tihv.org.tr.
39. "Afganistan Mayın Patlamasında Türk Askeri Yaralandı" Reuters, 19 Temmuz 2002.
40. "Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Temmuz - Ağustos Raporu 2001" , www.tihv.org.tr.
41. "Mayın Kurbanlarına Protez", Hürriyet , 31 Ocak 2002."E-maile Protez", Netgazete , 29 Mart 2002Dış İşleri Bakanlığı tarafından yapılan müşterek bildirin detayları için, bakınız Landmine Monitor Rap.